

Svjedočanstvo fra Gaudencija Ivančića o smaknuću fratara u Mostaru

KOMESAR ČEDO KAPOR NIJE DAO POKOPATI FRANJEVCE

PRIKRIVANJE
Partizani su se
bojali kako će
Hrvati dočekati
vijest o ubojstvima

Piše: Don Tomo Vukšić

Mostar, 14. veljače 1945. Bio je to dan ulaska partizanske vojske u Mostar. Istoga dana u večernjim satima partizani su upali u franjevački samostan, izabrali sedmorice franjevaca, odveli ih i likvidirali. Među onim fratrima koji su ostavljeni u samostanu i preživjeli bio je, također, fra Gaudencije Ivančić (Grabovica, 1900. Humac, 1986.). On je 13. veljače 1986., malo prije svoje smrti, sjećajući se mostarskih žalosnih događaja iz veljače 1945., fra Joži Vasilju, u samostanu Humac kod Ljubuškoga, diktirao svoja sjećanja. Fra Gaudencijevo svjedočanstvo je posebice dragocjeno zato što je on bio svjedok očevidac sveukupnoga događanja u samostanu sve do trenutka nasilnog odvođenja svoje subraće, ali i zato što je fra Gaudencije sutradan, s fra Pavom Dragičevićem, išao kod predstavnika nove vlasti i tražio svoju subraću o čemu također svjedoči.

U nastavku ovoga teksta, koji je priređen u povodu 69. obljetnice stradanja sedmorice fratara u Mostaru, donosimo najvažnije dijelove svjedočenja fra Gaudencija Ivančića kojega je komunistička vlast kasnije osudila na 10 godina zatvora od kojih je 6 proveo na robiji.

Upad partizana

Sjećajući se stradanja sedmorice članova Hercegovačke franjevačke provincije 14. veljače 1945. u Mostaru, fra Gaudencije kaže: „E, ovako: Mi smo bili čitav tjedan dana u podrumu. Prenijeli smo i krevete u podrum zbog sigurnosti od bombardiranja. Nakon tjedan dana oni su došli prije zalaska sunca.

Osvojen je Mostar. Oni su došli u samostan. Mi smo bili u zbornici, izišli iz podruma i bili u zbornici. Naložili vatru i grijali se. U podrumu je bilo poprilično hladno, a i dodijalo nam tjedan dana. Gvardijan fra Grgo Vasilj bio je kod peći i molio krunicu. Ostali smo potihom razgovarali i bili u nekom iščekivanju. Zbornica je bila u prizemlju, tamo je danas jednim svojim dijelom smještena samostanska knjižnica. U to u zbornicu banu jedan časnik s vojnikom, časnik upita: 'Jeste li ovdje svi? Sigurno vas pola fali!' Provincijal pokojni fra Leo Petrović odgovori: 'Otprilike – pola.' Časnik izdaje naredbu: 'Svi ćete ovdje ostati do sutra.' Ne sjećam se je li to bilo 13. ili 14. veljače 1945., ali u svakom slučaju bilo je cedulju propusnicu od OZNA-e i pružio je časniku. Bila je to propusnica za fra Zlatka i fra Darinka Brkića da mogu ići u Ljubuški. 'Pa tko vam je ovo dao?', začudi se časnik. 'Pa vidite čiji je potpis', odgovara fra Zlatko. Propusnicu je izdao neki Zovko zvan 'Čakan'. Časnik je dopustio da i njihov dvojica: fra Zlatko i fra Darinko pođu s nama u blagovaonicu na večeru. Ostali sedmorica su zadržani s vojnicima čuvarima, a časnik se s nama uputio dolje u blagovaonicu. Prije večere smo se pomolili. Časnika smo kao gosta stavili na provincijalovo mjesto. Koliko se sjećam zvao se kao Popadić, Branko Popadić. Bili smo uzbuđeni, zabrinuti, potišteni. Za večeru je bio grah s kiselim kupusom. Ja sam posluživao. Sjećam se kao da je danas bilo časnirove. U nas jednu stranu prozvao ih je devetoricu i morali su tu ostati, a nama ostalima dopustio je da podemo na večeru u blagovaonicu, tj. dolje gdje je i sada blagovaonica. Ne sjećam se kojim je redom prozvao one koji su morali ostati. Bili su to: provincijal fra Leo Petrović, gardijan fra Grgo Vasilj, fra Jožo Bencun, fra Rafo Prusina, fra Bernardin Smoljan,

**Fratrati su pokušali
urgirati za svoju
odvedenu braću,
ali ih nisu slušali**

**Cvitan Spužević
među rijetkima
upozorio na
zlodjela partizana**

fra Kazimir Bebek, fra Nenad Peهار, fra Zlatko Sivrić i fra Darinko Brkić. Izvedeni su na hodnik. Nastao je razgovor između časnika i ovih fratara. Čuo sam riječi časnika: 'Vi ste pred nama bježali.' Pokojni fra Zlatko Sivrić veli: 'Nismo bježali.' Izvadio je cedulju propusnicu od OZNA-e i pružio je časniku. Bila je to propusnica za fra Zlatka i fra Darinka Brkića da mogu ići u Ljubuški. 'Pa tko vam je ovo dao?', začudi se časnik. 'Pa vidite čiji je potpis', odgovara fra Zlatko. Propusnicu je izdao neki Zovko zvan 'Čakan'. Časnik je dopustio da i njihov dvojica: fra Zlatko i fra Darinko pođu s nama u blagovaonicu na večeru. Ostali sedmorica su zadržani s vojnicima čuvarima, a časnik se s nama uputio dolje u blagovaonicu. Prije večere smo se pomolili. Časnika smo kao gosta stavili na provincijalovo mjesto. Koliko se sjećam zvao se kao Popadić, Branko Popadić. Bili smo uzbuđeni, zabrinuti, potišteni. Za večeru je bio grah s kiselim kupusom. Ja sam posluživao. Sjećam se kao da je danas bilo časnirove. U nas jednu stranu prozvao ih je devetoricu i morali su tu ostati, a nama ostalima dopustio je da podemo na večeru u blagovaonicu, tj. dolje gdje je i sada blagovaonica. Ne sjećam se kojim je redom prozvao one koji su morali ostati. Bili su to: provincijal fra Leo Petrović, gardijan fra Grgo Vasilj, fra Jožo Bencun, fra Rafo Prusina, fra Bernardin Smoljan,

fra Kazimir Bebek, fra Nenad Peهار, fra Zlatko Sivrić i fra Darinko Brkić. Izvedeni su na hodnik. Nastao je razgovor između časnika i ovih fratara. Čuo sam riječi časnika: 'Vi ste pred nama bježali.' Pokojni fra Zlatko Sivrić veli: 'Nismo bježali.' Izvadio je cedulju propusnicu od OZNA-e i pružio je časniku. Bila je to propusnica za fra Zlatka i fra Darinka Brkića da mogu ići u Ljubuški. 'Pa tko vam je ovo dao?', začudi se časnik. 'Pa vidite čiji je potpis', odgovara fra Zlatko. Propusnicu je izdao neki Zovko zvan 'Čakan'. Časnik je dopustio da i njihov dvojica: fra Zlatko i fra Darinko pođu s nama u blagovaonicu na večeru. Ostali sedmorica su zadržani s vojnicima čuvarima, a časnik se s nama uputio dolje u blagovaonicu. Prije večere smo se pomolili. Časnika smo kao gosta stavili na provincijalovo mjesto. Koliko se sjećam zvao se kao Popadić, Branko Popadić. Bili smo uzbuđeni, zabrinuti, potišteni. Za večeru je bio grah s kiselim kupusom. Ja sam posluživao. Sjećam se kao da je danas bilo časnirove. U nas jednu stranu prozvao ih je devetoricu i morali su tu ostati, a nama ostalima dopustio je da podemo na večeru u blagovaonicu, tj. dolje gdje je i sada blagovaonica. Ne sjećam se kojim je redom prozvao one koji su morali ostati. Bili su to: provincijal fra Leo Petrović, gardijan fra Grgo Vasilj, fra Jožo Bencun, fra Rafo Prusina, fra Bernardin Smoljan,

Čak 66 franjevaca pobili su uglavnom partizani tijekom 1945.

niću. Večerali su blizu rote. Ja sam ih posluživao. Čini mi se da je među njima bio i jedan časnik. Za vrijeme večere nije bilo razgovora. Sve je bilo nekako na brzinu. Kad su večerali, vratili su se ponovno gore i odveli sedmorice spomenutih fratara nama u nepoznatom pravcu. Koliko smo kasnije doznali, prema Starom Cekrku, prema Neretvi. Neki su govorili da je barem jedan dio odveden prema Širokom Brijegu, u što čisto sumnjam.

Ubili su moga prijatelja!

Sutradan smo pokojni fra Pavo Dragičević i ja otišli u zapovjedništvo mjesta. Ona je bila smještena u ulici (na znam kako se zvala) Cernica gdje je Martin Suton imao svoju radnju. Uđemo fra Pavo i ja u zapovjedniku čini mi se da je bio po činu kapetan. Fra Pavo veli: 'Sinoć su odveli našu braću i ne znamo što je s njima.' Fra Pavo njemu diktira imena i prezimena odvedenih, a on bilježi. Fra Pavo ga je zamolio da bi nam rekao ili nas izvjestio što je s njima, tj. sedmoricom odvedenih. Odgovor je bio: 'Kad ja doznam, javit ću vam.'

Međutim, nikad nam nije javio. Kad smo odatle izišli, fra Pavo i ja smo razgovarali, koliko bi bilo uputno da odemo i u OZNA-u i kažemo im što se dogodilo sinoć u našem samostanu. Zaključili smo da nema smisla ići, a iskreno govoreći, malo smo se i bojali tamo poći pa smo se vratili kući.

Nekoliko dana nakon toga neki su došli (mislim da su bili iz Rodoča) i rekli da je Neretva izbacila jednoga fratara na Bišću. Oni su ga i pokopali blizu Neretve. Malo poslije toga dođe k meni, dok sam šetao iza crkve, ona ne sjećam joj se imena što je u nas radila u tiskari i knjižnici (prodavaala je krunice i druge devocionalije) i veli: 'Velečasni, Neretva je izbacila jednoga fratara dolje ispod Starog mosta.' Ja joj velim: 'Ovako: hajde molim te otiđi

i vidi pa ako bude još tamo ti se vrati ili mi javi!' Međutim, ona se više nije vraćala. Što je bilo i kako je bilo, ja nemam pojma.

Potom, nakon što je ukratko opisao ljudski i svečenički lik svakoga od sedmorice ubijene subraće, fra Gaudencije je posvjedočio, također, kako su on i fra Boničije Rupčić, u proljeće 1945. godine, na zamolbu nekih fratara iz Širokoga Brijega, išli kod novih vlasti i tražili dopuštenje da se posmrtno ostatke tamo ubijene subraće prenese na mjesno groblje. Naime, partizani su, prije nego u Mostaru, na Širokom Brijegu, ubili velik broj franjevaca i njihova tijela jednostavno ubacili u jedno sklonište koje se nalazilo blizu samostana. Rezultat tih pregovora je bio da vlasti nisu dopustile prijenos posmrtnih ostataka. Međutim, fra Gaudencije se prisjetio i dijela razgovora s istaknutim predstavnicima nove vlasti koji se dijelom odnosio također na sedmoricu ubijenih fratara u Mostaru. Taj dio fra Gaudencijeva iskaza glasi:

„U proljeće 1945. godine javljaju fratru iz Širokoga Brijega: otiđite na OZNU pa upitajte možemo li prenijeti pobijene fratre iz skloništa u Širokom Brijegu u groblje Mekovac. Mislim da su to javili, pitali

fra Didak Burić i fra Mirkó Čosić koji su tada bili u Širokom Brijegu. Fra Boničije Rupčić i ja odemo najprije u Oblasni odbor dr. Cvitanu Spuževiću koji je bio veliki prijatelj provincijala fra Leona Petrovića. On je bio potpredsjednik Oblasnog odbora, odemo k njemu i razložimo zašto smo došli. Cvitan nam odgovori: 'Pa naravno da možete.' Međutim, sjeti se Čedo Kapor, zvanog 'Španac', koji je bio tajnik - on je jači po položaju. 'Trebamo poći k Čedi', reče Cvitan. I odemo fra Boničije, Cvitan Spužević i ja Čedi Kaporu. Čedo nas lijepo primio. Sjednemo u fotelje, a Cvitan će Čedi! Evo, zašto su ovi došli: mole da bi prenijeli kosti fratara na Širokom Brijegu. Čedo odmah glatko: 'Ne i ne! Borbe se još vode na Ivan planini. Kad bismo mi dopustili da fratre prenese, narod bi se okupio i to bi bila manifestacija za fratre, a demonstracija protiv nas. Ne, ne možemo to još dopustiti. Mi ćemo naložiti našim vlastima u Lišćici da urade što treba.' Onda su naložili da se sklonište zatvori i da narod ne može više ulaziti. Onda je počeo razgovor - jesu li fratru u Širokom Brijegu pucali. 'Slušajte samo ovo, kažem ja Čedi Kaporu, uzimimo da su pucali, a Vi znate što to znači 'uzmimo', tj. oni nisu pucali, ali uzimimo da su pucali. Zašto je onda u sklonište naden ubijen na primjer fra Marko Barbarić koji je ležao bolestan i ima osamdeset (80) godina? Kud će on u sklonište, ako su fratru pucali!' Čedo Kapor na tu moju izjavu nijedne jedine riječi. A Cvitan Spužević, kao da sad gledam, gurne Čedu u koljeno i veli: 'Čedo, ubili su moga najboljeg prijatelja! Prije nego sam stigao u Mostar ubili su provincijala dr. fra Leona Petrovića, moga najboljeg prijatelja!' Čedo nijedne jedine riječi na to. Dakle, kao pošten čovjek priznaje da nije dobro što su fratru pobijeni!"

Dva

dana partizani su proveli u franjevačkom samostanu i bili zajedno s fratrima nakon čega je očito stigla zapovijed o odmazdi prema njima

Sedam

ubijenih fratara fra Leo Petrović, fra Grgo Vasilj, fra Jožo Bencun, fra Rafo Prusina, fra Kazimir Bebek, fra Nenad Peهار i fra Bernardin Smoljan